

AKATALPA

Eylül 2005 - Sayı 69

Aylık Edebiyat Dergisi

ISSN 1305 - 7685

Şiiri Şairlerin Zulmünden Kurtarma Denemeleri, 1

ÖZGÜVEN Mİ DÜZGÜVEN Mİ

Ramis DARA

Ayak bastığım noktadan bakıyorum da insanla doğadan kopmuş bir değer göremiyorum. Tanıdığım arkadaşlarımın bazılarında işte bu noktada ayrılıyorum. Onlara göre bir değer var: şiir.

Bu, fetişizmdir oysa, kısaca söylenirse. Bağlamı olmayan tutku. Ne yersen şiir olur, ne içersen şiir olur, ne çıkarırsan şiir.

Çevreye dikkatle bile değil, baktığımda bile değil, başımı kaldırdığımda alnıma çarpan, burnuma dolan manzara bu.

Bu manzara içinde ikinci kişiye yer yok. Sürekli ve kendinden menkul bir arz var. Taleple arz birleşmiş, şairin karnı. Pek pek şairlerin ortak ve toplam karnı. Her şey orada olup bitiyor.

Şiirin bir işlevinin, dünyevi yanının, toplumsal bağının olduğunu unutan ya da göremeyen şiirci gittikçe siliniyor. Siliyor ve siliniyor.

Hırçınlığı artıyor ve şiire kaldıramayacağı yükler yüklüyor.

Oysa artık şiir ve şair kenardadır.

Toplum değişmiştir, çağ dönüşmüştür, herkes ve her şey her yeredir. Böyle bir noktada şiirin eski dolaşım gücü kalmamıştır. O kendisine daha ince, daha usul, daha alçakgönüllü, ama mutlaka yaşanan ve yaşanacak hayatla bağı olan, insana değen yeni yollar aramalıdır. Kendine yeni varlık alanları açmalıdır.

Hezeyan noktasından kurtulmanın yolu sadece budur.

Nuri DEMİRCİ

KAMIŞ

Mevsim ince boyunlu ve hayat
Bir parmak kalınlığında
Dizlerimize sokulan ay ışığı
Ve ayaklarımızı soktuğumuz unutulmuş su
İtiyor bizi gökyüzüne doğru

Islak bir mağaranın ağzında
Dünyaya saplanmış tığız da sanki
İşliyoruz kadınların nazlı oylarını
Kıskanç bıçaklı keskin çingeneler
Kıyıya deviriyor gövdemizdeki yokuşu

Kuşakta divit, hokkada balık, sepette sabırlı örgü:
Kolumuzdan çıkmayacak kesik bacaklarıyla koşan

[ölü
Ruhunu üfleyecek içimize dudağımızdan öpen neyzen
Kabuğu kalkmış inlemeler ve rengi kurumuş günlerin

[sancısı
Akacak boğazımızdan, kız parmaklarıyla tenimiz
[kamaşırken

Yoksul göğsümüzle karşılıyoruz rüzgârı
Suyun sesini hatırlatıyoruz birbirimize
Kalplerimizden kırılıyoruz ve zaman
Ortası boncuklu iplerle asıyor bizi
Ölümün çengeline

Uğur Bilmiş, Ramis Dara, Nuri Demirci, Gültekin Emre, Doğan Ergül, Yusuf Erten, Hakkı Engin Giderer, Hilmi Haşal, Mehmet Sadık Kırımlı, Ahmet Necdet, Hüseyin Peker, Çiğdem Sezer, Serdar Ünver, İhsan Üren, Sadık Yaşar, Betül Yazıcı.

“BU ŞİİRİ YERİME YAZ,

İKİ GÖZÜM, YOLDAŞIM”

Hüseyin PEKER

Kitabı okumadan

Nedense Haydar Ergülen adıyla bir toplulukta ya da bir yazın olayı çerçevesinde karşılaşsam, içime bir rahatlık gelir. Tıpkı şiire ilk sarıldığım yıllarda; önce Hüseyin Cöntürk’le, sonra Cemal Süreya’nın varlığıyla duyduğum rahatlık gibi. İkisi de kapı gibi bir şeydi benim için. İyi ki onlar vardı. Hep yaşayacaklar sandım. Sık tutundum onlara. Edebiyatın birçoğunu kucaklıyorlardı benim için. Cöntürk, yazın dünyasının en gençlerini tutuşturup karşıma dikiyordu; isim olarak, yapıt olarak, bazen de karşılıklı çay içmeye. Sedat Sanver’i hatırlıyorum, Alsancak Barlar Sokağı’nda benimle yan yana otururken, sen İzmir’de yaşıyor, yakın heyecan, tutuşturun birbirinizi, der gibiydi içtiğimiz çayın sırtına vurarak.

Cemal Süreya da öyle. Hani beni tanıdığında, belki birçok gence aynısını yapmıştı. Tutkunca bakıyordu yüzüme, sen nesin be birader, der gibi bir tavır vardı. İlle şiirin içinde tutmaya zorluyordu, beni *Papirüs*’e çekişle, yaşamı didikleşmesiyle.

Şimdi Haydar Ergülen’de aynı yakınlığı hissediyorum. Sanki Ergülen varsa sevgili şairler toplanacaktır. Elbet sevgi kuşağında herkes en güzel şiirlerini yazmaya koşturacaktır. Bizi bir sevgi birliğine, inan gözetimine çağırır duruşu. İyi ki vardır, onun bulunduğu yerden çekememezlik geçmez. O bulutları kaldıran ince bir üfürük salar dünyaya. Dünyaya yaraşan bir tarafı vardır hep. Haydar’a bölünük uğramamış hiç.

Keder Gibi Ödünç’ü okuduktan sonra

Ergülen bir şiirinde “*Olmak istiyorum*” (s. 49) diyor, *Keder Gibi Ödünç* adlı yeni kitabında. Hep onda yaşayan bir tez bu bence. Şiirlerinde bir türlü, kendince olmayı planlıyor. Olmanın bir şeklini yaşıyor bize durup durup, öyle ki; söze bu kitaptan başlarsak, önceki kitaplarda bir biçimde olduğu, oluşturduğu Haydar’ı, bu kitapta yeniden biçimlendiriyor, yeniden yeni giysilerle, yenilediği duygularla yeni bir rolde (eskilerden çok da ayrı değil, ama yeni işte) karşımıza çıkarıyor. Kitaba saygı icabı önce eşyle, İdil’le, sevgiyle başlıyor. Tanrı dürtüsü bu. Eve saygı, eşe saygı, ona hürmet edene saygı, birlikte yaşadığı serüvenine saygı. “*Dilin cehennemim*” (s. 9) derken onu sevmenin birinciden sonuncuya her halinde bir türlü görmemizi, izlememizi sağlıyor. Hani benim aşkım ortada der gibi, aşka saygı duruşuyla başlıyor söze. Harfleri yatıştırıyor; kelimelerin, anlamların yükselmesinden korkuyor. Onda yaşam her şeyden önce saygı izlencesi. Sonra arkadaşına, yaşamdan aldığı futbol kümeleri gibi birinci-ikinci sınıf derslere geçiyor. Ergülen’de şakaya benzer söyleyiş, hepsinden önce saygı biçiminden doğuyor. Bunun kanıtı, şiirlerinde durup kullandığı, tekrarladığı bir fiilden anlaşılıyor:

“*belki mırıldanacak bir mektubun olur*” (s. 17)

Zaten kitabın ilk dizesi “*Mırıldandığım her şeyisin*” (s. 9) idi dikkat ederseniz. Ne demek istiyor Ergülen, mırıldanmak istediğini sık hatırlatmakla. Ya da bu söze neden sık yaslanıyor, arkadaşlıkta olduğu gibi. Çünkü yüksek sesle bağırmanın onun yöntemi değil. O ancak mırıldanarak yüreğe girmekle kullanılmıştır. Mırıldanmak bir anlamda sevmek istemenin bir parçasıdır da. Ergülen sevmekten çok sevmekten hoşlanıyor. Kitabın tümündeki tavrından da belli bu. Bağırarak, yüksek sesle konuşmak yerine mırıldanmaktan söz ediyor, incitmekten ürken bir tavır bu. “*arkadaşım yağmur olmuş*” derken ne kadar içtenlik düşkün olduğu belli zaten. Ergülen, santrfor oynayarak takımını üzmemek istemeyen bir futbolcu gibi düşüyor şiirin içine. Solhaf oynuyor, içlerde, karşı takımları dahi üzmeden, yaşlanmaya, orta yaşa bile uğramadan, sevgi çemberinde, ilk yaşlarda, kelimeleri de annesi sayarak için doğruşunu söylüyor, içinden geçeni, “*ya dostlarım birbirine düşman olursa*” (s. 45) demenin kırılgılığı

içerisinde. Sevgi treninden mektup yolluyor biz dostlarına. “*yarım bir çocuk olarak bırakmasaydın beni*” (s. 24) dediği gibi her şey. Dünyada yürümesini az bilen, büyüme bir türlü göze alamamış, ama gülmesini şiire yansıtan bir şair profili çizip duruyor hep. Dizeleri gümüş kaplamalı, kelimeleri parlayıp duran, ağlamayı bile gülmeye döndürmeyi başarıp duran bir şair resmi:

“*Ne fiyakalı bir itiraf var ne de cümle*” (s. 13) dediğine kanmayın. O parlatmayı sevmiyor; ama kelimeleri, onlardan yaratılan anlamlar kendiliğinden parlıyor, kendiliğinden fiyakalı. Çünkü o doğal, olduğu gibi:

“*bir kaşık suda boğulmak için
yüzüyorum hepinize*” (s. 32)

İşte onun şiirinin özeti olan dizeler. Ya da yaşam biçimini özetleyen görüş bildireleri. ‘Bir kaşık su’ dediği hayatın küçültülmüş satır arasındır. ‘Boğulma’ da takvimdeki gün ayrılıkları. Çarşambayı perşembeye bağlayan düzen resmi geçitleri. ‘Yüzüyorum hepinize’ dediği yer ise otobüsle arkadaşlarına kavuştuğu durak arası. Ya tramvayla kucaklayacaktır sizi, ya da o kitabının isminde olup da yüzüne, içine hiç oturmadiği, sindiremediği ‘keder’i gülümsemeye, konuşmayı mırıldanmaya döndürerek oturduğunuz kahveye bir yan dönüş sıçratacaktır. Haydar, bir Peru efsanesine göre bahçe yılında olduğunu iddia ediyor. (s. 48) Bunun anlamı da yaşam yok benim; yeşillikler kadar taze, burçlara, yıllara dönmeyecek kadar ortada yürüyen. Yani bir ya da birkaç yıla sığmam ben demeye getiriyor. O kadar şaka boşuna mı, yaşam sevgisi yüklü, dostlukları hazmetmiş, dünyaya da saygılı. Ali kadar bereketli (s. 31).

Kelimelere tutkusu fazla, sese tutkusu ondan da fazla. Örneğin ‘ödünç’ dediği zaman, ya da ‘ahşap’ dediği zaman, ondan anlamlar üretmede üstüne yok. Sanki andığı her kelimeye karşı tutku, aşk yaşıyor birden ya da bazen, kelimelerle sakız çiğner gibi oynamaktan, anlam değiştirip fark yaratmaktan hoşlanıyor. Onları tekrarlıyor, büyüyor, lastik gibi kıvrımlandırıyor, yeni şekiller yaratıyor. “*el yazısı gevezedir!*” (s. 61) dediğine bakmayın, aynı şiirde el kavramını bize türlü şekilde yutturmaya, üzerine toz şekerler ekip allandırıp pullandırıp başka şekiller yaratmaya öylesine hevesli ki!

Bir de uyağa, ayak düzenine meraklı. Kısaca ses adına bir şey gezip durur Ergülen şiirinde. O sesin nereden geldiği, nerede çoğalıp yılan gibi kıvrılıp boşaldığını anlamak mümkün değildir. Çünkü hissettirmeden, can yakmadan akan pürüzsüz bir dil. İnsanı içine alan, büyüleyen bir yalın sektirme.

“*Karatren şiirdir
hele Toros Ekspresiyile
kafiye tutturursa*” (s. 52)

Bunu ironiyle ayırtedin. Asıl erek, Ergülen’in ayak kardeşliğinin alınmıza dikte ettirilmesidir. Aynı şiirde “*Newyork’a gittiğim gün / elbette şiiri bırakacağım*” meselesi de, tıpkı Ülkü Tamer’de olduğu gibi alayla şakanın becerisi. Bir de şiir tutkunu, şair tutkunu kimliğini eklemek gerek Ergülen’in. Cemal Süreya’dan nicelerine bir kan bağı taşır, İlhan Berk’le, Arif Damar’la şiirden ayrı durmaz oturur. “*Bir insanda hayvan şart*” (s. 84) dediği yer, elbet “*Bir kitapta resim şart*”la kardeşlik taşır içinde. Çünkü Ergülen önce şiirle kardeştir. Aşkta da, arkadaşlıkta da, tren istasyonlarında da, lig kümelerinde de. Onda şiir tutkusu, onu, hem bizden, biz sevgili okurundan, hem de birinci sınıf bir yerde şair kimliğiyle oturmaktan ayırır.

Haydar Ergülen’le aynı çağda şiir yazmak bir kıvanç oluyor hepimiz için.

Haydar Ergülen, *Keder Gibi Ödünç*, Komşu Yayınları, Şubat 2005.

Serdar ÜNVER

ÂLEMDE AKŞAM

Baştankara teknede
tente altı masamız:
Üç beş balık denizden
bir de borca yetmişlik!
Güneş ama bedava
batarkenki cümbüşle...

Çoktan beri o düşle
“Hadi!” desem, “çocuklar,
güneşleyin öteye!
Işığında payımız
yarım işte nasılsa!”

Bilmem Çevik gelir mi
umarım da Kırdı’dan...

Baktım herkes dalgada!
Siya siya bol kürek
geçivermiş öteye...

Tekne küçük, bari biz
Yine burda kalalım!

Çiğdem SEZER

DAĞILAN HARFLERİMİ TOPLAMA

iki omuz arası uzaklığında
dönüyor dünya. elinde sır kovası

masallar eksik çocukları uyutmaktan gelmiyor
uzamıyor saçları bozkırdaki ağacın
kuşların kursağında kalmış bir mektup gibi
kurumaya durmuş damarı yaprakların

düşhanem düşüşhanem kederim
kendine çarpa çarpa sendeleyem sözlerim

acı ten’e ten gece’ye gece kim
senden gelip sana giden harfleri hecelerim

A’acıydı

B’burda

F’nin kırıkta zaten ayağı

hiç çıkmazdı sokağa

-dağılan harflerimi toplama!

ben dünyayı bağışlamadım o da bağışlamasın
ipe dizilmiş kardeş ölüleri anne gözleri
bir dağın bir dağa ettikleri

gövdem boydan boya ayak izleri

geceye uzadım sabaha kısa
kaldı karanlığın giydirdikleri

ben dünyayı bağışlamadım, o da...

Hilmi HAŞAL

KIYI SİLİNMESİ

Sildi
aklımdaki bütün gerçekleri
yalnızlığın sisini buldum öyle
yansı çekimi, imge çekimi dünyada

sildi
aynalardaki bütün kadınları
yokluğun yasını buldum öyle
mal çekimi, mil çekimi dünyada

sildi
yangınlardaki bütün ufukları
bakışsızlığın isini buldum öyle
güç çekimi, suç çekimi dünyada

sildi
martılardaki bütün hezeyanları
rüzgârsızlığın şarkısını buldum öyle
dalga çekimi, telaş çekimi dünyada

sildi
bacalardaki bütün bulutlanmaları
Mudanya süsünü buldum öyle
haz çekimi, yaz çekimi bu dünyada.

Sadık YAŞAR

BEDDUA

gördüm üstün rahimleriniz gözyaşı döküyor
elleriniz kıl kurduna yenilmiş bir kavga
ortadaki bir çağa bakıyor sözünüz
kar altında kanınız fire vermiş
ağzınız açık kalmış cam süsün içinde
evet, yumuşak olgundu dilinizde ihanet
okşanırdınız kahkaha ve yeni yalanlarla
ay iyi dönüyor sormaya sorularınız dar
aklını biliyorsun ölümün yaldızı adını da
hani teninize tütsü yakılmıştı geniş gölgede
dudak aralayıp tenhada öpücük sürülmüştü
hatırla desem şimdi cadısın küresini yiyecek

siz varken gözlerim bu ölümü hak etmeyecek
yaşam yiv açacak çürüyen kalıbımıza
yüreğinize korkunun heykelini dikecek
tadınız kor parçası duracak damağınızda
tüylerini yolacak ömrü en az bir kuş
ölümünden sessizlik ısmarlayacak çenenize
gördüm bütün rahimleriniz göz yaşı döküyor
ağzınız hızlı hızlı neye gülüyor böyle

Dilden... Resimden...

“EKSİK DENİZLİ KAPTAN!”

Bu başlığı 45 yıl önce kullanmıştım. Dile kolay 45 yıl. 1961'in bahar ayları... Bursa'da Setbaşı'nda ABD Kültür Merkezi'nde hocam Fethi Kayaalp'in resim sergisi var. *Hakimiyet* gazetesinde hocamı ve sanatını tanıtan bir yazı yazdım.

Yazım, gazetenin birinci sayfasından çift sütun dönüyor, dördüncü sayfanın en altlarında sona eriyor ve Kayaalp'in kullandığı teknikleri açıklıyordu. Özgün baskı teknikleri; irili ufaklı kullanılmış tahta oyma, linolyum, bakır gravür, suluboya, pastel, yağlıboya tablolarından oluşuyordu.

Deseni çok kuvvetli olan hocamın kıt olanaklarla çalışmasına değinmek için, 'Eksik Denizli Kaptan' başlığını koymuştum yazıma. Gazeteyi alıp sergiye gittim, okunur biçimde kıvrılmış gazeteyi Kayaalp'in masasına hiçbir şey söylemeden koyup ayrıldım oradan.

Acaba diyorum utandığım için mi hiçbir şey söylemeden ayrıldım oradan? Bugün bile çözemedim bu soruyu.

Kaya Özsezgin'in *Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlüğü*'nde Fethi Kayaalp'in yaşamöyküsü aşağıdaki sözlerle anlatılmış:

“KAYAALP, Fethi (Ezine, 1923)

İDGSA, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde, 1940-1946 döneminde sanat eğitimi gördü. Çeşitli liselerde resim öğretmenliği yaptı. 1986'da Akademi'nin gravür atölyesinde çalıştı. İstanbul'da kendi adını taşıyan bir sanat galerisi açtı ve yönetti.

Aldığı Ödüller: 1966, Tahran Bienali Onur Mansiyonu 1967, 38. Devlet Resim Heykel Sergisi İkincilik Ödülü, 1969, İskenderiye Bienali Gravür Dalı Birincilik Ödülü.

Türkiye'de gravür sanatının gelişimine katkıda bulunan kuşağın üyeleri arasında yer alır. Gravürlerinde nesnel bir anlatım, özellikle kalkan balıklarının konu aldığı çalışmalarında dikkat çeker.”

İşte ben, Fethi Kayaalp'in tüm özelliklerini gösteren kalkan balıklarından önemli bir gravürün sahibiyim. Sanıyorum ki bu gravür, o ödüllü eserlerden biri.

Sergiden sonra, sınavlar, mezuniyet ve atanma arka arkaya geldi ve Fethi hocayla ilişkilerimiz 80'li yıllara kadar kesildi. Bu arada hocanın İDGSA'ya atandığını duydum, onun adına sevindim. Doğrusu Eğitim Enstitüsü hocaya yakışmıyordu! Çünkü, akademik anlamda resimle ilgili bir dersimiz yoktu. Edebiyat Bölümü'ne yazı, Fen Bölümü'ne şema çizimi, yaprak ayrıntı çizimi gibi derslere giriyordu.

Fethi Kayaalp, Anadolu'nun kenar köşe, ömür törpüsü kentlerinden kendini sıyrırmıştı ama, Enstitü'de yazık ki paslanıp gidecekti! Ufukta gravür, resim bölümü gibi şubeler açma anlayışı da yoktu. İşte biraz da bu yüzden yazımın başlığını “Eksik Denizli Kaptan” koymuştum.

Fethi Kayaalp'le iyi ilişkilerimiz okula geldiğim ilk günden başlar. Öğrenci Derneği Edebiyat Kolu Üyesi olduğum için son güne kadar da sürer. Sık sık İstanbul'a gitmem, resim sergilerini gezmem, Fethi Hoca'yla sergiler

üzerine, resim sanatı üzerine konuşmalarımıza neden oluyor ve bu konuşmalar gittikçe uzayıp gidiyordu. Bir ara söz döndü dolaştı, Bursa'nın gereksinmesi olan resim galerisine gelip dayandı. Yüksek okul olmamızın bu görevi bize yüklediğinde düşünce birliğine vardık.

O zamanlar Bursa Eğitim Enstitüsü Altıparmak'ta Haşim İşcan İlkokulu'ndaydı. Okul müdürümüz -toprağı güneşli olsun- Dr. Halis Özgü'ydü. Halis Bey'le görüştim, galeri gereksiniminin kısa yoldan halledebileceğimizi anlattım. Baktım, Halis Bey öneriye karşı değil, tek çekincesi pahalıya çıkması... Bu konuda kendisine iki üç gün içinde maliyet hesabı verebileceğimi söyledim. Üç-beş marangoza yapılacak işi gösterip fiyat aldım. 8.000 ila 12.000 lira arasında bir hesap çıkardılar.

Projemizde koridorda yer yer sunta levhalardan lambri duvarlar oluşturuluyordu. Müdürün olur demesiyle, sömestrde hızla yapım işine başladık. Kısa sürede de bitirdik. İlk kolaj resim ve şiir sergisini ben açtım: İkinci Yeni tarzında şiirlerden oluşan serginin adı *Bir Uzun Aptal Şato'dan Şiirler*'di. Galeri işlevli panolarımızın daha sonra da görevini yapıp yapmadığını izlemem pek mümkün olmadı. Çünkü kısa bir süre sonra mezun olup Bünyan Ortaokulu'na atandım.

1973'te Çanakkale'den Bursa'ya atandığımda Bursa Eğitim Enstitüsünün yeri değişmişti! Okulum da, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi adını almıştı. 1980 yılı Temmuzunda istifa edip öğretmenlikten ayrıldım, Çorlu'ya gidip babamın dükkânını kitapçıya çevirdim, çalışmaya başladım. Ayda iki üç kez İstanbul'a mal almaya gidiyordum. Sergi gezmelerim de bu sırada başladı. Böylece galeriler benim için bol paralı bir eğlenceye dönüştü.

İstanbul Bienali'nin başladığı dönemde Urart'tan özgün baskılar almaya başlamıştım bile... Param olduğu halde

bunu bir türlü resim alma olayına dönüştüremedim, çok yanlışlar, çok yanlışlar yaptım. 1982-1985 yılları arasında bir gün Aya İrini’de açılan Devlet Resim Heykel Sergisi’nde ilgimi çeken bir özgün baskı oldu. Alışılmışın dışında az baskılı bir eserd. Fethi Kayaalp’in baskısı ½’ydi. Hocamın “Kalkanlar” adlı bu çeşitlemesine talip oldum. Hocayı buldum, konuştuk, görüştük. Baskının ederi 8.000 TL.’ydi. Hocama bir çek kestim, hiç pazarlık yapmadım. Fethi Bey, “Yalnız sizden bir ricada bulunacağım, bu baskı Mısır’daki sergiye katılacak size ancak bir ay sonra verebileceğim” dedi. Teklife olur verip, salondan ayrıldım.

“Kalkanlar” resmi çok uzun yıllar sonra elime geçti. Benim tabloyu aldığım dönemde, oğlum Altan Üren lise sondaydı. Bir yıl ODTÜ’de, 4 yıl Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü’nde okudu, sonra iki yıl çalıştı, ardından iki yıl yedek subaylık yaptıktan sonra aklımıza geldi, Fethi Kayaalp’in atölyesinde bir tablomuzun olduğu...

Sonunda Altan, Cihangir’de bulunan Fethi Kayaalp atölyesine giderek tabloyu aldı. Ama bu tablo ne hikmetse 25 yıldır bir türlü elime geçemedi. Şöyle söylersem daha mı doğru olur? Oğluma Koşuyolu’nda daire alınca “Kalkanlar” onun geniş salonuna asıldı, orada kaldı. Ben de oğluma al senin olsun dedim. Artık “Kalkanlar” Altan’ın. Hocamın yaptığı tablo 1975 tarihini taşıyor. 30 yıllık geçmişi var.

*

2004 yılı Eylül’ünde, 23. TÜYAP Sanatçısı olarak şair Gülten Akın seçildi haberinin hemen yanında, Fethi Kayaalp’in 14. Sanat Fuarı’nın ressamı seçildiği duyuruluyordu. Gelsin, iki yönlü bayram!

“Eksik Denizli Kaptan”ın; denizi Bursa’dan ayrılınca okyanusa dönüşmüş, genişlemiştir. 40 yıldan artık bir süre sonra ödüllendirilmesi bence çok geç kalmış bir hatırlamadır. Ne diyeyim, darısı taşradaki diğer sanatçıların başına!

29 Ekim 2004 Cumhuriyet Bayramı’nda İstanbul’daydım. Sancı içinde Beylikdüzü’nde Tüyap ve Resim Sergilerine gitmenin yollarını ararken bizim Altan’ın patronu uğrayıp Beylikdüzü’ne gitmek isteyen var mı diye sormaz mı? Otomobile doluşup gittik. Şans!

Yazık ki 23. TÜYAP Fuarı’na gitmeme karşın, ne Gülten Akın’ı ne de Fethi Kayaalp’i görebildim. Ayaklarım ağrıdığı için gazinoda oturdum, kalabalığın canlı uğultusuyla avundum.

ÇIKTI !

KÜÇÜK EVİN GİZLERİ
(Roman)
Nadir GEZER
Kum Yayınları, Ankara 2005

Hakkı Engin GİDERER

ADA, SABUN BALONCUKLARI
ÜFLERKEN BURNUMA, SORUYOR

Beni kim büyüttü?

Başını denize sokup çıkararak yeşil kayaları gösteriyorum
Oralarda emekledin, sektin
Sütünü ben ısıttım
Sırtını titrek zeytin dalları kaşdı
Suyunu annen getirdi
Seni karettalar, lapanı tanımadığın çiftçiler, kum ve rüzgâr
Bal arıları

Şaşkın, neşeli, zıp zıp avcı

Gözleriyle kovalıyor
Yüzüme doğru yaklaşırken ömrü doluyor birinin
Yedi renk yağmur oluyor

Ben senden önce mi öleceğim?

Toparlamam zor yanıtlımı
Kor ateşten bir cam küre kadar mükemmel olmalı
Minik ellerini yakmayacak kadar da ılık
Benim yıldızların arkadaşı olduğumu unutma hiç
Düşününce üzülmezsin
Ben benim, baba dilin
Eti yapan ot gibi
saçlarını ışıktan parmaklarımla taradığımı
Seni aşk acısına hazırladığımı

Başkasının ömrü daha uzun, havada yuvarlanıyor
Ama kara lekeleri çoğalıyor gittikçe

Bizimle evlenecekmiş çünkü çok güveniyor

Güvenin bir tek evi var
Burası, belki şu an
Hepimizin resmi içinde
O da uçup gidiyor

Ada’nın ebesi kırmızı balık

Dedesini uzun tüylü kıskanç sarman
Uyku meleği, halası
Soruyor anlatıyorum
Deniz kabukları ağzını neden açar?
Onlar canlı mıdır?

Hayattayken söylüyorum

Gereken hızda
Kontrollü ve kararlı nefesimi
Geçirerek ruhumun içinden
Kulağına üflüyorum.

ÇIKTI !

MUTLU ÖLÜM

(Roman)
Albert CAMUS
Çeviren: Ramis DARA
Can Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2005

FOKLAR SÖYLEDİ BEN YAZDIM

Gültekin EMRE

İlkin folklor gibi okudum “foklar”ı. Hemen aklıma Üvercinka’nın şairinin o ünlü yazısı geldi: Cemal Süreya’nın

belleklerde yer eden, şu günlerde kimsenin pek üstünde durmadığı, “Folklor Şiire Düşman” başlıklı denemesini bir kez daha okudum: “Çağdaş şiir geldi kelimeye dayandı.” diye başlayan denemeyi anımsayacaksınız: 1961’de yazılan bu can alıcı denemenin güncelliğini yitirdiğini hangi babayığit söyleyebilir ki? Cemal Süreyya’nın ileri sürdüğü görüşleri tartışacak değilim burada. Süreyya Berfe’nin yeni şiir kitabı *Foklar Söyledi Ben Yazdım*’daki ilk sözcüğün beni yanıtmasını da uzatacak değilim. “Kelimeler” üstünde fazla oyalamadan fokların dünyasından nasıl şiirler yazmış Süreyya Berfe, biz ona bakalım.

Süreyya Berfe, *Ufku Dışında* (1985) topladığı şiirlerin son bölümünde yer alan Şiir Çalışmaları’nı kendine üslup edindi. 1992’de *Şiir Çalışmaları* başlığıyla ayrı bir kitap da çıkardı. Sonra *Ruhumun* (1998), *Nâbîga* (2001), *Seni Seviyorum* (2002) başlıklı kitaplarında da Şiir Çalışmaları hep yer aldı.

Foça’ya yerleşen Süreyya Berfe, yaşadığı ortamın doğasını, duygusunu şiirlerine az ve öz sözcükle ağırdı, ağırdıyor. Kısa ve çarpıcı betimlemeleri haikuya teğet geçen biçimle cuk oturtmuş görünüyor. İmgeleri de hem kendi yaşamından, hem de doğadan. Zorlanmadan ve günlük yaşamından süzdüklerini, kendinde iz bırakan duygu ve anları şiirine akıtmayı yıllardır sürdürüyor.

Onun *Eksik Alfabe* (2003) kitabı, 29 harfi ele alarak, yalnızca çocuklar için yazılmış şiirlerden oluşmuyor. Üstünde fazla durulmasa da değişik ve özgün bir kitap bence *Eksik Alfabe*.

Gelelim onun son kitabı *Foklar Söyledi Ben Yazdım*’a. Kitabın girişinde ülkemizde fok balıklarının korunması için alınan önlemlerin olduğuna değindikten sonra Süreyya Berfe, şiirleriyle foklara dikkat çekmeyi amaçladığını söyleyerek sözünü bağlıyor ve şiirlerini bir bir önümüze seriyor.

“*Sonu gelmeyen bir yolculuk: / İnsan korkusu.*” İşte bu iki dizeyle başlıyor fokların gözüyle yazılan şiirler. İnsanın doğayı ve dünyayı acımasızca hor kullanmasına ve yıkıma sürüklenmesine ustaca bir gönderme bu iki dize: Öyle ya, fok gözüyle yazılan şiirlerde fokların dünyasının yer almaması düşünülemez elbette: “*Bizim de çelişkilerimiz var: / Kar, mağara, deniz. / Deniz, mağara, kar.*” Fokların doğası, yaşamları, duyguları Süreyya Berfe’nin gözlemleriyle birleşip öyle damıtılmış usta işi dizeler.

Çevrenin bilinçli, ya da bilinçsiz yok edilmesi en çok hayvanları etkiliyor. Denizlerin kirlenmesi balık soyunun giderek azalmasına neden oluyor. Onun için balık çiftlikleri hızla yaygınlaşıyor denizlerimizde. Dünya durmadan kirleniyor ve kimse Goethe’nin şu sözünü anımsamak bile istemiyor: “Herkes evinin önünü süpürse, dünya tertemiz olur.”

Şiirin bir işlevi de insanların gözünü açmaksa, işte bunu da Süreyya Berfe yapmaya çalışıyor fokları kendine kardeş kıla kıla: “Ege ve Akdeniz’de nesli tükenmekte olan” foklarla birlikte haykırıyor o da yok olup gitmemek için: Ne diyor bir fok, hele bir kulak verelim: “*Bugün / işim zor. / Hangisi deniz / hangisi nehir / belli değil.*” Bu foklar hem çok duygusal,

AHMET NECDET

“BİR BAŞKA BEN” SONNET’Sİ

Kıskançlık cirit atar âşğın sözlerinde,
Hemen her sitem oku, ucunda onu taşır.

Bir aşk kırgını gibi şiirlerini sen de
Sitemli sözle yıka, şaire bu yaraşır.

Anladım: Benim olan sen değilsin artık sen,
Acaba görmezlikten gelsem güzelliğini,
Şeytana kapılıp da çok kez kıskançlık denen
Bir nefret duygusuyla kuşatır mısın beni?

Hiç sanmam, belki küser, buruk sözler edersin,
Cömert ve cana yakın sıcacık yüreğinle
Hem sen de benim için sen olmayansın, dersin.

O vakit ne yaparım? Görmeyen gözümü ve
Duymayan kulağımı açıp sonuna kadar,
Derim ki, sende beni seven başka bir ben var!

doğa olayları karşısında, hem de meraklılar: “*Güneş batarken / yanan bulutları / kim söndürüyor?*” Üstelik akıl vermekten de geri kalmıyorlar sızlana sızlana: “*Daha pahalı / satmak için / balıkları korkutun / hamsileri kurtlandırın / ve atın çöpünüze / denize*” Onların yaratıcı oldukları iki sanat var kendilerine göre: “*Susmak ve yüzmek*”. Foklar konuşamazlar, ama dünyanın gidişatı üzerine hepimizden fazla düşünüyorlardır mutlaka. Açlıktan yüzemeyen bir fokun midesinde balık yerine deniz varsa, işte orada bu balıkların halini düşünmek gerekiyor. Foklar da açlık çekiyor balıkların çok azaldığı denizde, onların da midesi “bomboş”, insanlarınki gibi. Onların ve bizim halimiz ne olacak acaba?

Fokların arasında da aşk var mıdır diye birbirimize sormaya gerek yok: “*Kar yağarken / bütün dişi foklar / çekici.*” diyen bir erkek fokun bu dizelere yansıyan düşünceleri yeterince açık. Bir başka fok da “*Bizimkine / ne sevişme denir / ne de çiftleşme. / Varlaşırız biz*” diyerek bu konudaki merakımızı gideriyor.

Süreyya Berfe bir öykü anlatmıyor, ama bir öykü anlatıyormuş gibi ilerliyor şiirleriyle fokların dünyasına ve biz okurlara ışık tuta tuta. Bu şiirlerde foklar var, folklor yok. Aslında folklorun yanında foklar var, ama davul zurnasız, halaysız, dizelere bağdaş kurmuş ince bir sızıyla, hüznle.

Şairin arkadaşı fok iyice kirlenen bu denizlerden çekip giderken Süreyya Berfe’nin yüreği de kan ağlıyor: “*Gitme fok, gitme. / Ben, Süreyya Berfe. / Ne demekse.*”

Süreyya Berfe, ironi dolu, sıcak, içe işleyen, kısa, özlü, sözcük ekonomisine sınıksız bağlı, yumuşak ve çarpıcı şiirler sunuyor *Foklar Söyledi Ben Yazdım*’da, bizler de çevremizde yok olanları görelim diye.

Süreyya Berfe, *Foklar Söyledi Ben Yazdım*, YKY Yayınları, 2005, 74 sayfa.

Mehmet Sadık KIRIMLI

ESKİDEN

sevdiğim ilkyaz günleri eskiden
: bağ-bahçe, etek dolusu kuş gülüşleri,
biçtiğim çimen,

öpülürken ağza yayılan sevinçti...

inci dişleriyle her sabah
pembe dudaklı gül beni öperdi. yüzüne
eğilirken turkuvaz,
gözlerine inerken lacivert bir akşam
önümü keserdi.

haylaz ellerini severdim en çok, beyaz dilini
köpüklerin. saklı kent gibiydik.
az ötemizde iki kişilik bir gökyüzü
ve dolunay misafirimizdi.

yer açın derdik soframızda, yer açın
çimenden minder sererdik önlerine yemyeşil
ağaç altları, sepette kırmızı erikler...
bahçede kurulu düzen, kıyıda ki sandal
ve tüten mangal sevinciyle, ilkyaz geldi derdik.

yinelenen bir hüzdü gidişi sonra. yetim kalan
yüreğimin derinliklerinde saklı anılar
kirlî sokaklardan alıp gelirdi acımın memesini
emerdim. odalar tenhâlığıma ağlardı.

ve ben hüznün balkonunda oturup seyredirdim
bir mevsimin gidişini...gölgem ürkek bir kedi gibi
kaçıp giderdi benden.

derin uykulara dalardım sonra
uyanınca
eylül damları yüzümden.

-sahi böyle bir ilkyaz var mıydı eskiden!

Betül YAZICI

EMİR KİPİNDE EDİLGEN ŞEYLER

Küçük... Şey...

bahçesinde sakallanan eskimiş çocuğa

üstümde kalır sanıyordum
kimse bilemez nasıldır kokun
leke bırakmadan kaybolma
kirlet beni yeniden

koşarak gelme dedim sana
kalbini yoracaksın
hiç görmediğin keskin kenarlarımı gösterecektim
metalik sessizliğe nasıl dayanır koltukaltımdaki ter
araba tutarmış seni uzaklaşmazmışsın evinden
denizler aşkına; buram buram terk ediş kokuyorsun

sonu olmayan bir yolculuk boyunun uzaması
hayat tekerlemelerle mi karşılayacak seni
aşı tutmayan çocuk
çekip çıkarmasaydım kalabalığın içinden
yürürken bir kez çarpışmış olacaktık

Doğan ERGÜL

SOUTH AMERİKA

sislerin dağıldığı çobanlı gecede
uyanıp beyazımı öptüğüm zambağın
ıslak yolunun kokusunda bir geyik

omzunun telaşına sürdüğüm sıcaklık
teninde yandıkça koyulduğum dağ için
bu şehir yitirilmiş dünyalar taşır
senin kırmızılığın büsbütün büyüsün diye
yamaçlardan aşağı yerini değiştirmiş
bir öğleni yontuyordu zaman
bir çocuğun ellerinin büyümesi gibi
köpüklü göğün aktığı düzlükte
bulunmuş bir ilk gençlik ağrısı
yürüyüşlerde uçarı denge o
düşüm uçurumuna
aynalardan ve güzden
bir sarının elinden tutarak aşkla
zehirli sularında kamaştım
kuytun ağzını açmıştı
yutmak için ağzımı
kadife bir sestî ah'ın
ve teslim olmuştu şehir
boşalttım içine kuş ikindilerini,
sönmüş göziçlerini... dokundukça
deliren uçlarına senin.

Uğur BİLMİŞ

RÜYA

Ilık bir rüzgârla aralandı ağzım.
Dişlerim ağzımın parmaklığı;
Ölümler saldırıyordu.
Cinnet kurdum, terk ettim masaları.
Yaşam böyle dönmez dedim.
Geçmez bu mide bulantısı.
Bir zamanlar, bir gülüşten
Ne çok toz uçuşurdu.
Asilzade avına çıkmıştı kaplanlar
Ve kötü babaların kolları kesiliyordu.

Aşka korkunç bakışlarım beni aklamayacak.
Sevdiğimi söyleyemem beni aklamayacak.
Annemin yüzünü, bir mendil gibi sardım
Kan dolu avucuma.

Gizli saklı bir şey kalmadı.
Topraktaki çatlak, taşan su, püsküren lav.
Terk ediyordu beni
Yarılan göğsümdeki bakışım

Irmağa tam ayağını atmıştı ki
Bir yaban hayvanı.

ŞİİR VE İKLİM (8)

Yusuf ERTEN

*"dışarı baktı biri
öteki onun baktığına
üçüncüsü önce görmüş"* - Celâl Soycan

Bizim de gördüklerimiz var: kişneyen bir atın gölgesinde kalan ve bir mürdüm eriğine renk veren gök gürültüsü altında sana söyleyeceğim şey; kendine kapanmadan başka birisi olamazsın... Hem şair hem genç olmak zor. Otuz sene sonrasını bugün gibi; bugünü otuz sene sonrasını düşünerek yaz. Yürürken sallanan ellerinin gölgesi yazdıklarına düşmesin. Sesin sana ait olsun; ama sesinin boşluklarla dolu olduğunu unutma. Son defa etrafına bakıyormuşsun gibi yaz; ama son yazdıklarına bakarken hiç ölmeyecekmiş gibi bir keyif almazsan bir daha yazma. Yaşadığın çağın sana uzattıkları, teklif ettikleri üzerine düşün; eğer bir yerde düzenli yazı yazmakla karşı karşıya bırakılmışsan; önce bırakılmayı sonra karşı karşıya gelmeyi düşünerek kendinle olmak istediğin şey arasında bir hiza bul. Yazdıklarının ehemmiyetine, kıymetine, var olan iklime dahil olma kudretine inanıyorsan, yaşadığın dönemde adı öne çıkmış kimseye ileride yayımlanabilecek mektuplar yazma... Editörlere, antoloji düzenleyenlere, her sayfa başında ağzını konuşmak için açık bekletenlere, bir belgisizlik sıfatı olarak "herkes"i cümle konuştuklarının başından eksik etmeyenlere, sünnet olduğu halde ezan sesi duyunca irkilenlere; bugünü var diye geçmişini kabul edenlere... bu hat üzerinde zamansız gelen hiçbir şeye... inanma.

Bana yaklaşık otuz yıldır mektup yazan ey genç! Yazdıkların seni sokağa çıkartıp birileriyle tanıştırmak, oturup kalkmak zorunda mı bırakıyor? Bırak o zaman yazdıklarını... Bırakmadın mı? Ne güzel! Sana olmadık isimlerden bahsedecekler: Galib'den, Hâşim'den, Yahya Kemal'den, Nâzım'dan, Necatigil'den, Uyar'dan, Cansever'den... Sen bunları biliyorsun zaten; eğer şiir yazmaya başlamışsan ve bu isimleri bilmiyorsan, yazdıkların seni istemezsen de bunlardan birine komşu kılacaktır... O yüzden okumana gerek yok... Yazarak öğrenebilirsin okunacak şeyleri. Gençsin sen, önünde yığınla denenmemiş kaza var. Eğer konuştuğun dile; ağızyla, burnuyla, mendil bırakışıyla bir "ağız" derebeylik ediyorsa senin taşradan (dışgaru) gelmen durumu daha da zorlaştıracaktır. Harem Terminali'nde turşu, konserve, reçel ve doğmamış oğul bekleyenlerle; bu ülkedeki şiir seçici kurulunda bulunan arkadaşların az lekeli hâtırâ, ahabap ve gelecek bekleyenleri arasında bir ilişki kurmamak için elimizde hiçbir şey yok. Eyyy genç şair, hayatını ortadan kaldırınca şair kalabilecek birkaç isim var; bunun karşısında şair olarak bildiğimiz nice insan var ki, hayatları dışarıda kalınca birkaç mısraları bile kalmayacaktır. Gerçeği son bulduğun noktada alma! Eğil üzerine, geçmişiyile konuş; yeni bir geçilecek zaman çıkart ondan. Bak, duy, gör, dokun... bütün bunlar birbirine yabancılaşınca şiir seni koklayacaktır... Şiire çalışılmaz... şiire çalışılmaz: şairlikle ilgili bütün hesapları yetenek tutar... Böyle olmasaydı bütün edebiyat kürsülerinden şair çıkmaz mıydı? Öyle olmuyor işte. Arthur Rimbaud, genç yaşta öldü; şiir yazdı birkaç yıl, silah ticaretiyle uğraştı... Yaşıyor...

Sen bana yaşlanınca ne yapacağımı soruyorsun... Yaşlanınca derken, son salkımda alıyorum söylediklerini; mesela doksan yaşında olursam.

Ben yaşlanınca soğurum; çoktan ellerimi koyacak yer bulurum. İçeride miyim diye kapısını çalmam evlerin. Bir ağaç yoluma çıksa hayret ederim; ve ben bir ağaç yoluma çıktım derim. Ben yaşlanınca, kadınlar bana ait olmadıklarını yüzümden anlamasınlar diye yere bakarım; yerin bana bakıp bakmaması umurumda olmaz; Karaçi'den, Kosava'ya; Keşmir'den Korsika'ya hiçbir şeyin "k" harfiyle başlamadığını öğrenirdim; ve elleri Pakistan gözleri Hindu bir çocuğun boynuna vuran Afgan güneşinden bahsedirdim. Dünyanın bana verdiklerini, dünyadan al(a)mayanlar için bir sofra kurardım, gövdemi sehpalayıp... Sehpada kederli zeytin, içli su, çırılçıplak bir el... Ben yaşlanınca şiir yazarsam eğer; bir dergiye değil; kundaklanmış bir ormana gönderirdim yazdıklarımı, kalbimin doğusu kalmışsa eğer...

Yaşanırsam ben eğer, her şeyin bana baktığı yüz bin göz altında, altın yumurtladığını sanan bir şair olmaksızın, toprak kokan bir şair olmayı yeğlerim... Ve hiç kimsenin ömrü beni bodrumdan çıkartıp tavan arasına yerleştirecek kadar aylak zamanlarla dolu olmaz; ben yaşanırsam eğer; dağları dolaştığım evsiz bir zamanda, benim şiirim için kimsenin çarpışarak ölmesini istemem Güney Korsika'da. Evet kardeşim, ben yaşlanınca içeride miyim diye çalmam kapısını evlerin... Öyle üşümeye giderim; kış vakti, sesimi suya batkın şilepler gibi derinleştirerek... Hiçbir şey yapamayıp eğer; bir sözü eğirip şöyle düzlerdim: kötü şairlerin gölgesi büyüyorsa şiir batıyor demektir...

Demem o ki; şairin genci, yaşlısı, kadını, erkeği olmaz; siz bakmayın yukarıda sıraladıklarımıza; bu ülkede böyle bir durumun yaşanmasına yol vermeyecek çok sayıda diri şair var. Ölülerin arkasından konuşmaktan korktuğu için; ölmek üzere olanların yüzüne karşı konuşamayanlar... Bu şairlerin yarısı babalarıyla (babalarının sağlığında) kucaklaşmamış olabilir; önemli olan şiirde birini yakalayıp hem şair, hem arkadaş, hem baba gibi ağırlayabilmek... Doğu kültürünün bize ve şairlerimize sunduğu, batının ertelediği bir pansuman tedbiri olarak algılayabiliriz bunu... Doksan sonrası doğanlar hiçbir dönem sonrası (seksen, yetmiş...) olmadığı kadar -"iyi" şairlikleri vaftiz edilmiş- insanların kötü şiirleriyle yan yana aktılar... Evet, Dağlarca'dan İlhan Berk'e; Attilâ İlhan'dan Hilmi Yavuz'a... nice önemli şairin "yazmak" zorunda kaldığı şiirlere bakarak ne yazmamak gerektiğini de öğrenen gençler, elbette kendilerinden önce yazanlara çok şey borçludur... Kırsal kesimden merkezlere ulaşan bir ifade biçimidir: borcumu inkâr etmiyorum; borcum borç, olunca vereceğim... Evet, olunca verilecek bir borç. Ol'maktan geri dönenlere ne demeli...

Bir dönem şair olarak görünen, sonra şiir üzerine yazılar yazmayı sürdüren; ve en sonra yazdığı yazıları da terk eden Mustafa Öneş bakın ne diyordu kırk beş yıl evvel:

*"Güneşler dinlenir çürük ikindilerde
Birtek kalabalıktır duraklar düşer
Yıkılır duvarların merhaba kalınlığı
İnsanlar ses olur sonra ölürlər"*

Yayın Yönetmeni	: Ramis DARA	Yazışma Adresi	: Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami - BURSA
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Melih ELAL	Katkı Payı	: 15.000.000 TL ya da 15 YTL
Yönetim Yeri	: Barış Mah. Adalet Sok. Adaletkent Sitesi H Blok, D: 3 16140 Nilüfer - BURSA	Posta Çeki	: Hilmi HAŞAL adına 584893 numaralı hesap
Yayın Danışmanları	: İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL, Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.	Dizgi	: Emel COŞKUN
Dağıtım	: Pentimento Art Shop (0212 2933959)	Baskı	: Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 BURSA
Yayın Türü	: Yaygın süreli yayın.	Elektronik Posta	: akatalpa@hotmail.com
			: ISSN 1305 - 7685

Şiir ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.com) Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur. Ticari amaç gütmeyen için yazarlarına telif ödemez.